

פרשת ויחי כיבוד דוד

ע"ש דוד שלמה בן ריבת ז"ל
ראש-הכולל הרב אורי פולק שליט"א

מס' 59

פרשת ואתחנן- פשט מפי הרב

“וְאַתְחַנֵּן אֶל ה' בְּעֵת הַהוּא לֵאמֹר: ... וַיַּתְעֲבֵר ה' בִּי לְמַעַנְכֶם, וְלֹא שָׁמַע אֵלַי. וַיֹּאמֶר ה' אֵלַי רְבִלְךָ, אֶל-תּוֹסֵף, דַּבֵּר אֵלַי עוֹד בְּדַבְרֵי הַזֶּה: עֲלֵה רֹאשׁ הַפְּסָגָה, וְשֵׂא עֵינֶיךָ יְמִה וְצַפְנָה וְתִמְנָה וּמְזַרְחָה וְרֵאחַ בְּעֵינֶיךָ; כִּי-לֹא תַעֲבֹר אֶת-הַיַּרְדֵּן הַזֶּה:”
(ואתחנן פר' ג' פס' כג'-כז')

ידוע שהקב"ה לא הסכים למשה להכנס לארץ, רק להסתכל באוויר של ארץ ישראל. עם כל זאת רצה משה להכנס רק לסיבוב קצר ומיד לצאת. נשאלת השאלה הגדולה: מדוע משה רבנו חפץ כל כך להיכנס לארץ, "לעשות סיבוב" ולצאת? ומדוע הקב"ה אפשר למשה רק להביט מהאוויר? ידוע התרוץ כי משה חפץ להכנס לארץ כדי לקיים מצוות הילוך ארבע אמות בארץ ישראל. אולם יש טעם נוסף, שהצדיק לא רצה לקבל עבורו אלא רוצה לתת. כלומר, בראיית משה רבנו את כל ארץ ישראל, תיקן למעשה את אווירה של הארץ, ולכן לא ניתן להלחם על הארץ דרך האוויר.

כמו שראינו במלחמת המפרץ, בו ירו העירקים 39 טילים בעלי ראש נפץ ולא נגרם שום נזק מהטילים. וראינו אצל האמריקאים, כאשר טיל אחד! פגע בבסיס צבאי, עשרות הרוגים ומאות פצועים. ואצלנו 39 טילים ולא עשו כל רושם. ועוד, במלחמת ששת הימים, כאשר המצרים רצו לירות מהאוויר- ולא עלתה בידם. וכל זאת משום שמשה רבנו הביט על כל ארץ ישראל ותיקן בראייתו את אווירה של ארץ ישראל שלא יעשו פיגועים משם. ועל כן אנו רואים בימים אלו, שצה"ל מתגאה בכוחותיו ואומרים שחיל האוויר שלנו הוא החזק מכל הצבאות, וכוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה- ולא תולים זאת בזכות משה רבנו.

ומשה רבנו ביקש להיכנס לארץ כדי לתקן גם את אדמתה של ארץ ישראל. כיום אנו עדים רבות לתאונות דרכים ל"ע, פיגועים וכן אסונות רבים הנעשים דרך האדמה. ומשה ביקש לתקן שלא יתרחשו אסונות דרך הארץ.

ואם כן יש לשאול, מדוע הקב"ה לא מסכים שמשה רבינו יכנס לארץ ישראל? מדוע ה' מונע ממשה לתקן את הארץ, ומדוע דווקא ה' מאפשר למשה לתקן את האוויר?

אלא משום שהקב"ה יודע, שאם משה רבנו יכנס לארץ ויתקן את אדמתה, אזי הכל יהיה על מי מנוחות. וחלילה יתקיים "וישמן ישורון ויבעט", היות ולא נחוש כל בעיה אזי ח"ו נעזוב את דרכי ה'. ודווקא כאשר ישנן צרות, "ועת צרה היא ליעקב- וממנה יוושע". כאשר אנו רואים שנמצאים בעת צרה- דווקא אז אנו קוראים לקב"ה ומתפללים מעומק הלב. כמו שמצינו אצל האבות הקדושים והאמהות הקדושות שהיו עקרות- היות והקב"ה מצפה ומייחל לתפילתם. ואם הכל היה על מי מנוחות- אזי לא היינו מתפללים ואף מוצאים את עצמינו חלילה עוזבים את הקב"ה.

והסיבה לכך שדווקא הקב"ה רצה שמשה יתקן את האוויר ולא את הארץ, היות וה' ידע שהמלחמה האחרונה תהיה מהאוויר, בשל ההתפתחות הטכנולוגית. ועדיף שבמלחמות שמגיעות מהאוויר נהיה מוגנים, ולא מהארץ. למרות שישנם פיגועים ותאונות דרכים ושאר מראין בישינ. היות ומהאוויר טיל אחד יכול למחוק חצי מדינה. ועדיף להיות מוגנים מהאוויר וממה שנהיה מוגנים מהארץ.

בברכת שבת שלום,
הרב אורי פולק שליט"א

שיעורי תורה לגברים

יום ראשון 19:30
מבשרת ציון, ביהכ"נ עין חמד

יום שני 17:30 – לפני מנחה
גבעת זאב, ביהכ"נ רח' שבט בנימין

יום שלישי 21:30
הר חומה, רח' שמעון בן חמו 26

יום רביעי 21:00
רח' הלולב 43 ג. זאב משפחת עזריה

יום חמישי 21:00 שיעור – הבן איש חי
רח' האייל 37 ירושלים

יום שבת 14:30
גבעת זאב, ביהכ"נ רח' שבט בנימין

הקדשת העלון

הרוצה להקדיש את העלון לעילוי נשמת, רפואה, זיווג הגון, לפרנסה וכיו"ב וכן הרוצה לתרום לפעילות הרב פולק שליט"א יש לפנות לטל' 050-2057937 אפשרות לעשות פדיון נפש לחולים ע"י הרב.

כאני השבת:

רמז - ט"ו באב

הגמרא בסוף תענית אומרת: לא היו ימים טובים לישראל כט"ו באב ויום הכיפורים. שבט"ו באב היו הבנות מחוללות בכרמים לצורך שידוכים. והיו אומרות הנשים לבחורים כל אחת את המעלה שלה. המיוחסות: "שאו עיניכם במשפחה". העשירות: "תנו עיניכם בעושר". היפות: "תנו עיניכם ביופי". והמכוערות מה היו אומרות: "קחו לקחכם לשם שמים ובלבד שתעטרוני בזהובים". וכתב ר' יוסף חיים שאותם מכוערות אינן יפות, אינן מיוחסות ואינן עשירות. ואם כן יש להבין מה התנאי שעושות: "ובלבד שתעטרוני בזהובים". שיגידו תודה שמסכימים להתחתן עימהם? מתרץ ר' יוסף חיים זצ"ל כיוון שיש בחורים שדווקא יקחו נשים אלו המכוערות כדי לשלוט עליהם, ולעשות אותן שפחות. וכל פעם יאמרו להם: "תגידו תודה שהתחתנו עימכן, שהרי אתן מכוערות". ואם כן יוצא להם מזה תועלת שאינה לשם שמים. לכן הם אומרות "קחו לקחכם לשם שמים", ולא לשם תועלת עצמית. וכיצד יתבאר דבר זה? ע"י שתעטרוני בזהובים- שמוכנים להוציא כסף ולא לנצל אותו.

וכן כתוב פורים כיפורים. וצריך לדעת מהו חיבור של שלושת זמנים אלו: פורים, כיפורים וט"ו באב.

ידוע שביום הכיפורים ישנם חמישה עינויים האסורים שהם דברים גשמיים, ובמקומם יש 5 תפילות שהם חמש קולות רוחניים. וכן כתוב: כל המשמח חתן וכלה- זוכה לחמש קולות. דהיינו בחמש קולות יש יום הכיפורים. והחתן והכלה ביום חתונתם מוחלים להם עוונותיהם כיום הכיפורים. ויש נוהגים לצום ביום זה. ולכן ט"ו באב העוסק בשידוכין, קשור ליום הכיפורים. וכן ביום הכיפורים קוראים במנחה בתורה כל העריות האסורות. וצריך להבין איך ביום קדוש כזה, קוראים מענייני העריות האסורות, והרי כולם כמלאכי השרת בבגדים לבנים, מעין עולם הבא?

אלא רוצים לומר לאדם, שהרי כל אלו הנשים האסורות לך חוץ מאשתך. שאותה קידשת 'הרי את מקודשת לי'- ואסורה על כל העולם. ואמרים לאדם אם היינו מביאים לך ביום הכיפורים עצמו שאתה בקדושה שידוך, מה היית מחפש באשה? מעלות טובות, מידות ודברים רוחניים, שהם עיקר הבית. אבל בשאר השנה שאתה אוכל ושותה ויותר גשמי, תחפש גם-כן דברים גשמיים, יופי, עושר ועוד. לכן רוצים שבט"ו באב שאתה יוצא לשידוך, תצא באותה הארה של יום הכיפורים. וממלא תחפש אשה רוחנית. ולכן אמרו לא היו ימים טובים לישראל כט"ו באב ויום הכיפורים. שזה המוסר שצריך לקחת מיום הכיפורים לט"ו באב.

ואולי ע"פי זה גם כן תתבאר הגמ' בתענית, שהמיוחסות או היפות או העשירות מסמלות את כל השנה כולה, שאדם מחפש באשה גשמיות. אבל המכוערות אומרות: "קחו לקחכם לשם שמים", באו אין שום דבר גשמי, תחפשו רק רוחני כיום הכיפורים שאין בו אכילה ושתייה וכו'. וזה סוד שקר החן והבל היופי, אשה יראת ה' היא תתהלל.

וכתוב בתהלים (פרק לב): "על-זאת, יתפלל כל-חַסִיד אֵלֶיךָ לְעֵת מְצָא: רַק, לְשִׁטְף מִיַּם רַבִּים אֵלָיו, לֹא יִגְיעוּ" כלומר, האדם צריך להתפלל לעת מצא, שמחפש את זיווגו לשם שמים, שנאמר: "מצא אשה מצא טוב" רק לשטף מים (מי"ם- משפחה, יופי וממון) אליך לא יגיעו, שלא תיקח אשה מהסיבות הללו, שמא אז יתקיים בך הפסוק: "מוצא אני מר ממוות את האשה".

וכן הטעם שהיו עושים מחולות ובצורה עגולה, והבחור היה נכנס באמצע העיגול. רמז לעולם שהוא עגול והקב"ה מאיר לעולם בשווה. כיוון שציור העיגול שווה מכל צדדיו. שהזוג לא יתנשאו אחד מעל השני. וכן הטבעת צריכה להיות עגולה, שמורה על עניין זה. והבא"ח מוסיף שיש עניין לקדש אשה בטבעת של כסף, היות וכסף הוא מידת הרחמים וזהב הוא דין והאשה היא כנגד הדין ובטבעת הכסף הוא ממתק אותה.

רמז - בעל הטורים

א. **ואתחנן.** בגימטרי' שירה(515), שאמר לפניו שירה כדי שישמע תפילתו: סמך ה' אלוקיכם ל-ואתחנן לומר: **שייתי ה' לנגדי תמיד:**

ב. **את עבדך.** שאמרת לא כן עבדי משה. הפסוק מתחיל בא' ומסיים בכ' ויש בו כ"א תיבות כנגד: אך טוב לישראל וכנגד אהי-ה. ג. **את גדלך.** זה האל הגדול. ואת ירך החזקה. זה אתה גבור. אשר מי אל בשמים. כנגד אתה קדוש. אעברה נא אל ישאל אדם צרכיו בשלש ראשונות:

ד. **ולא תגרעו ממנו לשמור את.** ס"ת (אוורת) גי' תרי"ג:

ה. **אשר אנכי מצוה אתכם.** וסמך ליה עיניכם הרואות שאין לדיין אלא מה שעיניו רואות:

ו. **ואתם הדבקים.** תגין על הקו"ף רמז לק' ברכות שצריך לברך בכל יום:

ז. **כלכם היום.** וסמך ליה למדתי אתכם דשמעתא בעי צלותא כשמש וזהו היום למדתי ועוד כלכם היום שזכות הרבים הוא מסייעתם:

ח. **למדתי אתכם.** בחנם. ט"ו פעמים לימוד במשנה תורה רמז בן ט"ו לגמרא:

ואתחנן אל ה' בעת ההיא לאמר מהו לאמר א"ר עזריה לאמר לדורות שיהיו מתפללין בשעת הצרה שהרי משה אע"פ שנא' לו (דברים ג) לא תעבור את הירדן הזה התחיל מתחנן. ד"א מהו לאמר א"ר עקיבא אמר משה רבש"ע השיבני על דברי אם אני נכנס לא"י אם איני נכנס. ד"א מהו לאמר אמר לפניו רבש"ע תכתב חטייה שלי לדורות א"ר שמואל למה הדבר דומה למלך שגזר ואמר כל מי שילקט ויאכל מפירות שביעית מחזירין אותו בקומפין הלכה אשה אחת ולקטה ואכלה התחילו לחזר אותה בקומפין אמרה לו אדוני המלך בבקשה ממך יתלו הפגין הללו בצוארי שלא יהו בני המדינה אומרים נמצא בה דבר כשפים או דבר ניאוף ומתוך שהן רואים את הפגים בצוארי יודעים שבשבילן אני מחזרת בקומפין כך אמר משה רבש"ע תכתב חטייה שלי לדורות שלא יהיו ישראל אומרים זייף משה בתורה או אמר דבר שלא נצטווה וידעו שלא היה אלא על המים הרי בעת ההיא לאמר :

ה' אלוקים אתה החילות מהו ה' אלוקים אמר רבי יהושע בן קרחה בשני מקומות דימה משה את עצמו לאברהם ולא הועיל לו כלום כיצד אברהם קרא לו הקב"ה ואמר הנני שנא' (בראשית כב) ויאמר אברהם ויאמר הנני מהו הנני לכהונה הנני למלכות זכה לכהונה זכה למלכות. זכה לכהונה מנין שנא' (תהלים קי) נשבע ה' ולא ינחם אתה כהן לעולם על דברתי מלכי צדק וזכה למלכות שנאמר (בראשית יד) אל עמק שוה הוא עמק המלך. ואף משה בקש לעשות כן שנאמר (שמות ג) ויאמר משה משה ויאמר הנני לכהונה הנני למלכות אמר לו הקב"ה (משלי כה) אל תתהדר לפני מלך ובמקום גדולים אל תעמוד (שמות ג) ויאמר אל תקרב הלוך אין לך עסק בכהונה שנא' (במדבר א) והזר הקרב יומת. אין לך עסק במלכות כענין שנאמר (שמואל ב ז) כי הביאתני עד הלוך. אברהם אמר (בראשית טו) ה' אלוקים מה תתן לי א"ר לוי אמר לפניו רבש"ע אם מתבקש לי בדין שיהיו לי בנים תן לי ואם לאו ברחמים תתן לי אמר לו הקב"ה חייך בדין מתבקש לך (שם) והנה דבר ה' אליו. ואף משה כך אמר (דברים ג) ה' אלוקים אתה החילות. אם מתבקש בדין שאכנס לא"י אכנס ואם לאו אכנס ברחמים. אמר לו הקב"ה אל תתהדר לפני מלך וגו' כי לא תעבור את הירדן הזה כיון שראה משה היאך הדברים חזקים התחיל מדבר דברים קשים :

ה' אלוקים אתה החילות אמר לפניו רבש"ע למה איני נכנס לארץ מפני שאמרתי (במדבר כ) שמעו נא המורים אתה הוא שאמרת תחלה למשמרת לאות לבני מרי. ד"א אתה החילות אמר רבי ראובן אמר משה לפני הקב"ה למה את עושה לי כך אתה התחלת לבא אצלי מנין שנא' (שמות ג) וירא מלאך ה' אליו בלבת אש מתוך הסנה א"ל משגדלת אותי אתה מורידי מגדולתי אמר לו הקב"ה והרי נשבעתי אמר לפניו רבש"ע אתה החילות כשבקשת לא חללת השבועה לא נשבעת שאתה מכלה את בניך בעגל וחזרת בך שנא' (שם לב) וינחם ה'. ד"א א"ר לוי אמר לפניו רבש"ע עצמותיו של יוסף נכנסו לארץ ואני איני נכנס לארץ אמר לו הקב"ה מי שהודה בארצו נקבר בארצו ומי שלא הודה בארצו אינו נקבר בארצו. יוסף הודה בארצו מנין גבירתו אומרת (בראשית לט) ראו הביא לנו איש עברי וגו' ולא כפר אלא (שם מ) גנב גנבתי מארץ העברים נקבר בארצו מנין שנא' (יהושע כד) ואת עצמות יוסף אשר העלו מארץ מצרים קברו בשכם את שלא הודית בארצך אין אתה נקבר בארצך כיצד בנות יתרו אומרות (שמות ב) איש מצרי הצילנו מיד הרועים והוא שומע ושותק לפיכך לא נקבר בארצו :

כי לא תעבור את הירדן הזה. אמר לו הקב"ה למשה אם אתה נקבר כאן אצלן בזכותך הן באין עמך א"ר לוי למה"ד לאחד שנתפזרו מעותיו במקום אפילה אמר אם אומר אני האירו לי שאקבץ מעותי אין בריה משגחת עלי מה עשה נטל זהוב אחד והשליך בתוכם והתחיל צווח ואומר האירו לי זהוב אחד היה לי ונפל ממני כאן והאירו לו מה עשה משנטל את הזהוב אמר להן בחייכם המתינו לי שאלקט את המעות וליקטן בזכות הזהוב נתלקטו המעות כך אמר לו הקב"ה למשה אם נקבר אתה אצלם במדבר הן באים בזכותך ואת בא בראשם שנאמר (דברים לג) וירא ראשית לו וגו' ויתא ראשי עם :

כי מי גוי גדול וגו' הלכה אדם מישראל שהיה קורא את שמע מהו שיהא לו מותר להמתין אחר ק"ש ואח"כ יתפלל כך שנו חכמים שלשה תכיפות הן תכף לסמיכה שחיטה תכף לנטילת ידים ברכה תכף לגאולה תפלה. ומי שהוא עושה כן מהו מתן שכרו אמר רבה בר אבהו אם סמך ושחט יהא מובטח שקרבנו נתקבל ואם נטל ידיו ובירך מיד יהא מובטח שלא יהא שטן מקטרג בסעודתו ואם קרא ק"ש ונתפלל מיד יהא מובטח שתפלתו נשמעת. א"ר יהודה ב"ר סימון את מוצא עבודת כוכבים קרובה ורחוקה והקב"ה רחוק וקרוב כיצד עבודת כוכבים קרובה עובד כוכבים עושה עבודת כוכבים ומעמידה בתוך ביתו אצלו הרי קרוב ומנין שהיא רחוקה שנא' (ישעיהו מו) אף יצעק אליו ולא יענה וגו' הרי רחוקה. והקב"ה רחוק וקרוב כיצד א"ר יהודה בר סימון מכאן ועד לרקיע מהלך ת"ק שנה הרי רחוק. וקרוב מנין שאדם עומד ומתפלל ומהרהר בתוך לבו וקרוב הקב"ה לשמוע את תפלתו שנא' (תהלים פה) שומע תפלה עדיך כל בשר יבואו אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע כשיהיו אומות העולם באים להתפלל לפניך אל תענה אותן שאין באין אצלך בלב שלם אלא הולכין אצל עבודת כוכבים שלהן ואינה עונה אותן והן רואין צרתן צרה ובאין להן אצלך אף אתה לא תענה אותן שני' (שם יח) ישועו ואין מושיע על ה' ולא ענם מהו ישועו ישועו לעבודת כוכבים שלהן ולכשיבואו אצלך על ה' ולא ענם אבל כשישראל קוראין אצלך מיד שמע תפלתו שנא' (שם ד) בקראי ענני אלוקי צדקי אמר לו הקב"ה מה אמרת בקראי ענני חייך עד שלא תקראני אני אענה אתכם שנא' (ישעיהו סה) טרם יקראו ואני אענה שאין לי אומה אחרת אלא אתם מנין ממה שקרינן בענין כי מי גוי גדול :

ואתחנן אל ה':

דע כי מן הארץ לרקיע יש ת"ק שנים והם בסוד י"ה, והנה היו מלאכים שהם ממונים להעלות התפילה שעליהם נאמר ורגליהם רגל ישר"ה, שעולה ת"ק י"ה (515), ולכן אמר ואתחנן"ן שעולה ת"ק י"ה (515) שחליתי פני המלאכים שיעלו תפילתי העולה גי' ואתחנן.

ויתעבר ה' בי למענכם וגו':

הנה הערב רב היו מקליפת משה, ויצאו בלא זמן ולא נתקנו ולכן חטאו. ומת משה כדי להעלות למעלה לקבל משם שפע ולכך אין דור שאין בו משה ובעלות מזווג אבא ואמא ומתעבר בבינה י"ב חודש. וזהו ויתעבר יה-וה **בי** למענכם, פירוש י"ב וראשי תיבות שלהם יובל שהיא בינה הנק' יובל וכשנולד בפ"א לא הוצרך רק בז' חודשים, כי לא היה צריך כל כך בירור, והבן זה כי בבינה יש י"ב מזלות רמוז בבינה י"ב נשאר נ', ו-ה' ה' ראשונה דהויה שהיא 5 גבורות.

ויתעבר ה' בי למענכם וגו':

כבר הודעתך, כי בדוגמא שיש בז"א, בחי', עיבור, ויניקה, ומוחין דגדלות. כן לכל הנשמות יש ג' בחי' אלו. והנה כפי זכויות הדור, כן הקב"ה נותן חכמה בפרנס של הדור. ולכן כאשר חטאו ישראל, גרמו שהפרנס שלהם, שהוא משה יחזור לבחי' עיבור, ויאבד שאר ההארות שהיו לו בתחלה, של בחי' יבניקה וגדלות, ולא היתה בו רק הארת בחי' העיבור בלבד. ואז שכח כל אותם ההלכות, שהיה יודע כנודע וידעת, כי בחי' עיבורו של ז"א, היא בתוך אימא עילאה, הנקראת יובל, ולכן ר"ת, **ויתעבר יה-וה בי** למענכם, ר"ת יוב"ל. כי חזר משה, להכנס בסוד העיבור, תוך אימא עילאה, הנקראת יובל. ושם ההויה"ה הכתובה בפסוק הזה, הוא בסוד אימא, וזהו ויתעבר ה' בי. וזהו למענכם, כי עונות הדור, גורמים כך אל הפרנס שלהם:

עוד נוכל לפרש, במה שנתבאר אצלינו, בפסוק דודי ירד לגנו, כי כשהשי"ת לוקח הצדיקים מן העה"ז, הם נעשים לו מלבוש אחד, והוא מתעבר ומתלבש בתוכם, וזהו ויתעבר ה' בי למענכם, כי בחטאתיכם נאספתי מן העולם קודם זמני. והנה יב"ח הם בשנה, כמנין ו"ו במילואה. וכשהשנה מעוברת, היא מן י"ג חדשים, והוא בסוד וא"ו, והנה משה הוא בסוד וא"ו, שהוא בת"ת, וכבר ידעת, כי אין מעברין אלא חדש אדר, ולהורות זה העיבור, מת משה בחדש אדר:

ואתכם לקח ה' ויוציא אתכם מכור וגו':

האחוריים של זעיר, נקראים כור הברזל, כי הם דינים תקיפין כברזל. וכבר ידעת, כי האחוריים דזעיר, הוא ריבוע שם ההויה"ה דאלפי"ן, ויש בו כ"ו אותיות הראשונות של כו"ר, כזה, יו"ד, יו"ד ה"א, יו"ד ה"א וא"ו, יו"ד ה"א וא"ו ה"א. ואמנם נוקביה דזעיר, נקראת אלהי"ם, והאחוריים שלה הם פשוטים, ואין בהם מלוי, כזה, א, אל, אל"ה, אלה"י, אלהי"ם. והם בגימטריא ר', כנגד ר' של כו"ר, הרי כי אחוריים דזו"ן, הם כו"ר. ואמנם נקרא כור הברזל"ל, בסוד ד' נשים דיעקב, ר"ת שלהם ברז"ל, והם, **בלהה ר'חל זלפה ל'אה**, כל שפחה עם גבירתה. כמו שהודעתך בעוג מלך הבשן, שכתוב בו הנה ערשו ערש ברזל:

ואהבת את ה' אלוקיך ... מאודך: והיו הדברים ... לבבך. ושננתם ... ובקומיך. וכתבתם ... בין עיניך. וכתבתם ... בשעריך

הנה ה' פסוקים אלו, שבפרשה הזאת, זולת פסוק הראשון של שמע, מתחילים בוא"ו, ומסיימים בכ"ף, כמנין שם ההויה"ה. והנה הם ה' הויו"ת כמנין ק"ל, שהם ה' חסדים שבדעת, והם ה' הויו"ת. (א"ש בכוונת ק"ש נתבאר ענין הזה היטב):